
September 2014

Öppna dina ögon för medling i affärstvister

Utgångspunkten för medling i en affärstvist är att det är parterna själva som kan och därför bör lösa sin tvist istället för att lämna över detta till en skiljeman eller en domare. På så sätt kan parterna behålla kontrollen över sin konflikt och möjligheterna att nå en flexibel lösning på problemet ökar. Vi kommer i denna artikel kort att gå igenom vilka möjligheter som erbjuds i allmän domstol när tvisten redan är ett faktum. Vi kommer även behandla möjligheten att i ett tidigt skede använda sig av medlingslagen samt beröra Stockholms handelskammarens nya medlingsregler. Vi kommer också att lyfta fram vissa skäl till att välja medling som ett tvistelösningsalternativ. Avslutningsvis kommer vi att försöka besvara frågan varför inte medling är mer utbredd i Sverige (ännu).

Förlikningsdiskussioner vid allmän domstol

När en tvist redan är påbörjad vid tingsrätten har domstolen en skyldighet att verka för att parterna förlikas om det inte är olämpligt med hänsyn till målets beskaffenhet och övriga omständigheter.¹ Syftet är naturligtvis att undvika att parterna i onödan för dyra processer när de hade kunnat göra upp i godo. Frågan om förlikning kommer nästan alltid upp under förberedelsen i målet, ofta genom att domaren för saken på tal under den muntliga förberedelsen för att därefter, om intresse finns från parterna, föra förlikningsdiskussioner. Sådana förlikningsdiskussioner kostar inte parterna något mer än tiden för eventuella ombud under själva diskussionen. Olika domstolar och framförallt olika domare har skilda sätt att föra förlikningsdiskussioner. Vissa domare kanske nöjer sig med en kort fråga om parterna vill förlikas medan andra är mer drivande i sina förlikningsförsök och sätter ut särskilda förlikningssammanträden.

Särskild medling vid allmän domstol

Domstolen har även möjlighet att - istället för att på egen hand försöka få parterna att enas - besluta om så kallad särskild medling. Vid särskild medling tillsätts en oberoende medlare av rätten i syfte att få parterna att enas. Formellt finns den här möjligheten för alla typer av dispositiva tvistemål men det framhålls att metoden är mer lämplig vid omfattande eller tekniskt komplicerade mål. Den särskilda medlingen kan både avse hela tvisten eller en viss begränsad del av den. En förutsättning för särskild medling är dock att parterna samtycker till förfarandet. En eller båda parter kan även föreslå att domstolen ska besluta om särskild medling.

¹Se 42 kap 17 § rättegångsbalken. För process i hovrätten gäller 50 kap. 11 § rättegångsbalken.

September 2014
**Öppna dina ögon
för medling i
affärstvister**

Vilka skäl kan det då finnas att mitt uppe i en domstolsprocess lägga ytterligare kostnader på ett medlingsförsök när frågan om förlikning oftast varit på tapeten utan resultat redan innan man beslutade sig för att påbörja tvisten?

Ett skäl att samtycka till särskild medling kan vara att parterna vill kunna dra in andra omständigheter än vad tvisten avser. Ibland kan det som skulle kunna få parterna att enas avse något som ligger utanför tvistens kärna och en medlare är inte bunden på samma sätt som en domare kan vara. Tvisten kanske utgör "toppen av ett isberg" i en omfattande affärsrelation och parterna vill därför att medlingen ska omfatta fler delar än vad den aktuella tvisten rör.

Ett annat skäl att välja särskild medling är att parterna kan få en medlare utsedd som har viss kunskap eller erfarenhet som är relevant för parterna. Det finns inga formella krav på vem domstolen ska utse men hänsyn bör tas till parternas önskemål. I en tekniskt komplicerad tvist kanske parterna föredrar att ha en erfaren byggnadsingenjör som medlare framför exempelvis en pensionerad domare.

Kostnaden för den särskilda medlaren delas i regel av parterna. Kostnaden består i medlarens tid för inläsning och utförandet av själva medlingen. Hur medlingen i praktiken går till förfogar den enskilde medlaren över. I samband med att rätten fattar beslut om särskild medling ska den också besluta om en tidpunkt när medlingen ska vara avslutad. Tidsfristen ska vara anpassad till tvistens storlek och komplexitet och kan förlängas om det finns särskilda skäl. Syftet är alltså att medlingen inte ska dra ut för mycket på tiden. Om medlingen inte lyckas ska målet fortfarande kunna avgöras inom skälig tid.

För att öka kunskapen om särskild medling ingår detta numera också i domarnas utbildningsprogram. Domstolsverket har på uppdrag av regeringen sammanställt en lista över personer som är villiga att åta sig medlingsuppdrag i dispositiva tvister. Domstolarna efterfrågar att fler personer anmäler sig som medlare.

Medling innan stämningansökan ges in eller skiljeförfarande påkallas

För tvistande parter som ännu inte hamnat i domstol eller skiljeförfarande finns möjligheten att på egen hand anlita en medlare för att hantera den uppkomna konflikten. I de fall en fortsatt kommersiell relation är viktig för parterna kan det vara att föredra att på ett tidigt stadium arbeta för att lösa den uppkomna situationen utan att ta fram den stora släggan i form av stämningar eller påkallelsekrifter. Detta kan ske helt regelfritt (så kallat ad hoc) eller genom att använda sig av medlingslagen eller något instituts medlingsregler.

September 2014
**Öppna dina ögon
för medling i
affärstvister**

Lag (2011:860) om medling i vissa privaträttsliga tvister, dvs. medlingslagen, trädde i kraft den 1 augusti 2011 och bygger på ett EU-direktiv. Förhoppningen var att lagen skulle öka förtroendet för medling som tvistelösningsmetod, förbättra medlingsklimatet och i övrigt öka intresset för medling. De viktigaste bestämmelserna i medlingslagen är följande. Medlaren har tystnadsplikt så att parterna inte behöver upprätta särskilda sekretessavtal. Medling under medlingslagen innebär även att tale- och preskriptionsfriser inte inträder under pågående medling (klockan stannas). Medlingslagen innehåller dessutom en bestämmelse som innebär att parterna, om de så önskar, kan gå till domstol och få medlingsavtalet verkställbart. Genom dessa bestämmelser är förhoppningen från lagstiftarens sida att medling kommer att användas mer i Sverige.

SCC:s nya medlingsregler

Även Stockholms handelskammars skiljedomsinstitut (SCC) har sedan tidigare tagit fram särskilda regler för hur en medling kan gå till. Reglerna har nu anpassats efter medlingslagen och ändringarna trädde i kraft den 1 januari 2014.

Det som är unikt med SCC:s medlingsregler är att parterna kan få ett medlingsavtal omvandlat till en skiljedom genom att medlaren av parterna utses till skiljeman och får uppdraget att fastställa medlingsavtalet genom skiljedom. I annat fall utgör medlingsavtalet varken rättegångshinder eller hinder att påkalla skiljeförfarande.

SCC framhåller själva att fördelarna med deras medlingsregler är att det går snabbt (medlaren ska slutföra sitt uppdrag inom två månader) och att det är kostnadseffektivt. De framhåller även att båda parter vinner när resultatet är en samförståndslösning som betyder att affärsrelationen ofta kan bibehållas samt att resultatet kan fastställas i en verkställbar skiljedom och att ingen utomstående får insyn.²

För dig som för närvarande sitter i avtalsförhandlingar och funderar på om medling kan vara ett alternativ för tvistelösningen kan det vara bra att veta att SCC även har tagit fram modellklausuler för medling. SCC:s modellklausuler finns på både svenska och engelska och går att hitta [här](#).

Avslutande kommentar

Vi har ovan redogjort för ett par av de medlingsmöjligheter som erbjuds i Sverige. De klara fördelar vi kan se är att medlingen – om den är framgångsrik – sparar både pengar och tid för parterna. En god medlare har också förmågan att bredda diskussionen till mer än bara juridik och ge parterna möjlighet att nå en flexibel lösning. Att inte dra en tvist i långbänk utan att början arbeta proaktivt och lösningsinriktat gynnar rimligen den fortsatta affärsrelationen. Men om det nu är så bra med medling varför är tillämpningen inte särskilt utbredd? Finns det skäl till detta eller är det bara en tidsfråga?

²Se Stockholms handelskammars skiljedomsinstituts hemsida www.sccinstitute.se/medling.

September 2014
Öppna dina ögon
för medling i
affärstvister

Enligt de medlare och advokater vi pratat med ligger Sverige efter i detta hänseende. Medling används i större grad runt om i Europa och är ett väl använt verktyg i USA. Anledningen till att Sverige inte har anammat medlingstrenden kan bero på gamla värderingar att undvika tvister så långt det bara går. Den traditionella utgångspunkten i svensk industri var för inte så länge sen att inte gå till tvist med parter där relation var viktig eller förtroendet stort – om inte tvistandet var motiverat av stora ekonomiska eller principiellt intressen. Det fanns en tid när de stora industribolagen av princip inte tvistade med sina kunder om det kunde undvikas. Detta kan jämföras med den amerikanska inställningen där man i ett mycket tidigare skede påbörjar en tvist för att komma vidare i affärsrelationen. Om utgångspunkten är att inte tvista om det inte är absolut nödvändigt så blir utrymmet för medling av naturliga skäl mycket mindre eftersom tvisterna i regel förekommer enbart i de fall där mycket pengar står på spel eller viktiga principiella frågor måste prövas. När parterna då efter noggrann övervägning påbörjat en tvist blir frågan om rättegångskostnader m.m. inte lika avgörande.

Om processbenägenheten ökar i takt med påverkan från trenderna på kontinenten och i USA lär även medlingsmöjligheterna att aktualiseras till större del även i Sverige. Vårt tips till dig är därför att lägga medlingsalternativet på minnet – det kan vara framtidens lösning på din tvist!

Lisa af Burén,
Senior Associate / Advokat

Sofie Haggård Larsson,
Associate